

מגמת אמנויות העיצוב

מקצוע מוביל

חלק ד, סטודיו רב תחומי

כתיבה : נעה רז מלמד

עריכה: אורית ערמון

כיתה י'

מטרות

- ללמד את יסודות השפה החזותית
- לאפשר לתלמיד להכיר ולהתנסות בשימוש בחומרים ובתהליכים שונים.
- לאפשר לתלמיד לרכוש מיומנויות להבעה ויצירה בתחום החזותי
- לאפשר לתלמידים להתנסות בגיבוש רעיון ויצירת אובייקט חזותי אישי

במהלך השנה התלמיד ילמד ויכיר את הקשר בין צורה ומסר ויתנסה בפתוח שפה חזותית אישית תוך כדי תכנון אובייקט דו ממדי או תלת ממדי .

כמה מילים אודות כישורים ומיומנויות אישיות ובין אישיות

- חשוב לקיים שיגרת חשיבה אשר תעודד שיח משתף ושאלת שאלות. נעודד את התלמידים לשאול שאלות אודות העולם בו הם יוצרים, הנושאים המעניינים אותם לבחון ולחקור, המניעים האישיים ליצירה וכמובן שאלות המתמקדות בהתבוננות ביצירות של יוצרים ו או תלמידי הכיתה .
- תהליך העבודה בסדנה יאפשר לתלמיד לפתח את היכולת לתכנן ולארגן ציר זמן לבצוע פרויקט.
- במהלך השנה התלמיד יפתח את הכישורים הבין אישיים שלו דרך דיאלוג, מתן וקבלת משוב

החלפת רעיונות , מתן עזרה או קבלת עזרה , עבודה בחלל משותף וכו.

הערות

- התרגילים המוצגים בהמשך הם דוגמאות בלבד.
- בהמשך ללוח הזמנים השנתי התאמו את התרגילים לאופי ההוראה בכיתה.
- ניתן לחבר בין התכנים הנלמדים בחלק העיוני של פרק "יסודות השפה החזותית" לבין ההתנסות בסדנה, בכל דרך שהמורה יבחר.

פרקי הלמוד

א.	רישום
ב.	צבע
ג.	קומפוזיציה
ד.	קוד חזותי
ה.	הפשטה
ו.	מחומר לצורה
ז.	מדו ממד לתלת ממד
ח.	צורה ומסר
ט.	אשליות אופטיות
י.	תרגילים נוספים

א. תרגילי רישום

מטרות

- חיזוק המיומנות של הקשר בין העין והיד.
- לימוד כללי יסוד ביצירת אשליית נפח ופרספקטיבה.
- העשרת אופני הביטוי באמצעות קו.
- רכישת שפות שונות של רישום.
- יכולת לנוע בין מצבים של דיוק ריאליסטי ומצבים בהם באה לידי ביטוי דרך משוחררת וחופשית.

כלים / חומרי גלם מומלצים

- עפרונות מסוגים שונים: 2b, 4b, 6b, 8b.
- צבעי עפרון, פחם טוש שחור וציפורן,
- נייר: רצוי שהנייר עליו יעבדו התלמידים יהיה לפחות 180 גר.

תרגילים

1. אימון ביצירת טונאליות של מגוון אפורים מכהה עד בהיר

שלבי העבודה

- א. לצייר "סרגל" המחולק לעשרה ריבועים שווים.
- ב. למלא את הריבועים באמצעות העיפרון כך שכל ריבוע כהה במקצת משכנו. לשים לב שלא יהיו "קפיצות" אלא המעברים יהיו מדורגים. (לעבוד בתרגיל זה בעיפרון מסוג אחד בלבד על מנת שיתנסו בשינוי הלחץ על הנייר)
- ג. לשים לב למידת הלחץ של היד המציירת על הדף.

2. רישום סרט נייר

שלבי העבודה

- א. ליצור סרט נייר באורך של כ- 20 ס"מ , רוחב 5 ס"מ.
- ב. לסלסל את הסרט לספירלה.
- ג. להניח את הסרט כך שהאור נופל מכיוון אחד ולצייר תוך ניסיון לדייק במעברים בין כהה לבהיר.

3. רישום טבע דומם של גופים גאומטריים צבועים לבן.

התנסות ביצירת גוונים, נפח, פרופורציות ופרספקטיבה.

שלבי העבודה

- א. להציב על משטח גופי עץ גאומטריים בצורות שונות: גליל, כדור, פירמידה, קובייה ועוד.
- ב. להציב פנס מצד אחד של הגופים.
- ג. להשתמש בעיפרון או פחם למדידה.
- ד. לרשום את האובייקטים שרואים.

4. שילוב של צילום ורישום

שלבי העבודה

- א. להדביק 3 קרעים שונים מצילום שחור לבן על גבי בריסטול.
- ב. להמשיך את הצילום באמצעות העיפרון תוך שימת לב לגווני האפור המדויקים והמרקמים השונים.
- ג. התוצאה יכולה להיות מופשטת בסופו של דבר.

5. דיוקן באמצעות גריד**שלבי העבודה**

- א. להדפיס דיוקן (דיוקן עצמי או אחר) במדפסת בגודל 4A,
- ב. לשרטט משבצות על הדיוקן.
- ג. לשרטט את אותו מספר משבצות על גבי נייר בריסטול בגודל 3A.
- ד. להעתיק את הדיוקן באמצעות המשבצות מהצילום לבריסטול.
- ה. יש להתבונן היטב לגוונים השונים של האפורים שבצילום ולהתאמן ביצירת כתמים.

6. תרגילי שחרור, פיתוח קו חופשי ודינמי - גוף אדם.

קבוצת תרגילים זו תיערך מול מודל. ניתן לבקש מתלמיד ל"דגמן" בכל סבב של רישום המודל (סשן)

- 6.1 ציור תוך התבוננות בדוגמן מבלי להסתכל על הדף. לצייר מהר מבלי להרים את העיפרון מהנייר. העיפרון נע כל הזמן על גבי הנייר.
- 6.2 אותו התרגיל אולם עם אפשרות להסתכל על הדף.
- 6.3 ציור ביד הלא דומיננטית. בהמשך ניתן לעבור בין שתי הידיים במהלך ציור הדמות על מנת ליצור סוגי קו שונים.
- 6.4 "איש מקלות". על פי סבב כל פעם תלמיד אחר נעמד בתנוחה אחרת. מציירים אותו כ"איש מקלות" יש להראות את קו האגן וקו הכתפיים ולהדגיש את העובדה שהגפיים יוצאות מקצות קווים אלו.
- למרות הפשטות יש להדגיש את תשומת הלב לפרופורציות ולתנוחה המדויקת. כדאי למקם את כל הדמויות זו לצד זו על גבי גיליון אחד.
- 6.5 התבוננות בדמות או בפסלי חלון ראוה. לחלק לצורות גאומטריות את הדמות. ליצור ניגוד בין כהה ובהיר בתוך משטחים גיאומטריים.
- 6.6 יחס בין כתם וקו. תרגיל באמצעות פחם או גיר פנדה. ליצור צללית כללית של הדמות ותנוחתה באמצעות כל רוחב הגיר או הפחם. לעבוד על פרטים שונים בקו. להקפיד שהקו לא "ימסגר" את הצללית אלא יטייל במקומות שונים בו.

7. מרקמים

- 7.1 צילום באמצעות הטלפון הנייד מרקמים בחצר בית הספר. נכין ספריה דיגיטאלית ובה כמה שיותר מרקמים. בהמשך התלמיד יתכנן קומפוזיציה מופשטת תוך התבוננות במרקמים אלו. מומלץ להשתמש ברבע או שמינית גיליון.

7.2. טכניקת מיחוי (פרוטאג') ליצירת מרקמים: להניח פריטים שטוחים בעלי מרקמים שונים על משטח למשל שולחן, כמו עלים, קליפות עצים, פרות, יריעות חומרים שונים, רשתות, מטבעות וכיו וכיו אחרים, לכסות אותם בנייר ולשפשף את הנייר באמצעות גיר פנדה המונח על הרחב. התהליך יאפשר העתקת המרקם של הפריט על הנייר.

8. פרספקטיבה

8.1 ליצור בעזרת צילום יצירות בהם ניתן לראות את המושגים הנרכשים: פרספקטיבה מדעית, אטמוספירת, הקטנה, הסתרה, חלל עמוק שטוח.

8.2 לשלוח את התמונות בקבוצת הווטסאפ מלווה בהסבר תוך ושימוש במושגים שנלמדו. להסביר בכיתה על עקרונות יצירת אשליה פרספקטיבית: קו האופק, נקודת מגוז, הקטנה, הקצרה, הסתרה, ולהתנסות ברישום גופים תלת ממדיים ביחס לקו אופק.

8.3 ליישם את העקרונות שנלמדו בשיעור הקודם, אך הפעם מחוץ לכיתה. לצאת להתבונן בנוף ולרשום אותו.

ב. תרגילי צבע

מטרות

- ליצור הכרות עם תורות הצבע והמושגים הקשורים בה.
- לשכלל את השליטה של התלמידים בערבוב הצבע, יצירת הגוונים ואופן הנחתם על גבי הנייר.
- עידון הראייה והרגישות לצבע, לגוון ולמשמעויות הנגזרות מבחירתו.
- הבנת השפעתו של הצבע על עולם הרגש והתחושה.

חומרי גלם

- **צבע:** צבעי אקריליק, צבעי פנדה וגירים, עפרונות צבעוניים, צבעי מים,
- **מכחולים:** מכחולים באיכות טובה בעוביים שונים.
- **נייר:** 240 גרם.

תרגילי הצבע המוצעים כאן יבוצעו בצבעי אקריליק.

1. יצירת מעגל הצבעים

תרגיל פשוט וראשוני הבא ללמד שליטה בערבוב הצבע וביצירת טונאליות מדורגת.

שלבי העבודה

- א. לצייר מעגל ולחלק אותו ל- 12 "פרוסות".
- ב. למקם במרחקים שווים על פני המעגל את שלושת צבעי היסוד ובין משולשים אלו ליצור את גווני הביניים שבין צבעי היסוד.
- ג. ניתן לחזור על התרגיל כאשר במרכז ממקמים את הצבע הלבן או השחור וכך יוצרים גיוון גם בתוך גווני הביניים והצבעים המשלימים.

2. תרגיל במונוכרום

שלבי העבודה

- א. לבחור דימוי (יכול להיות צילום דיוקן עצמי בקונטרסטים חזקים של אור וצל, הישענות על ציור מתולדות האמנות, נוף או כל בחירה אחרת).
- ב. לצייר את הדימוי הנבחר בכמה שיותר גוונים של אותו צבע.
- ג. אפשרות נוספת להדפיס את הצילום בגודל a4 או a3 ואז להעתיק את קווי הגבולות שבין גוון לגוון אל דף הציור ולצייר בצבע על פי הצילום.

היערות

- ניתן ליצור פעמיים את אותו דימוי במונוכרומים שונים.
- תרגיל נוסף לצייר את הדימוי בצבעים משלימים.

3. ציור בשכבות בין חם לקר.

ציור טבע דומם או נוף מהתבוננות.
על גבי נייר גדול (לפחות חצי גיליון) לצייר בסכין ציירים (שפכטל).

שלבי העבודה

- א. להחליט אם השכבה הסופית בפלטה תהיה חמה או קרה.
- ב. להתחיל את העבודה בגוונים הפוכים לשכבה הסופית.
- ג. את השכבה השנייה לצייר כך שצבע מהשכבה התחתונה מבצבץ קלות.

4. בוקר צהריים וערב

- 4.1 לצלם נוף בקרבת הבית בשלש שעות שונות ביום. בעקבות הצילומים יש לצייר את הנוף שלש פעמים על גבי גודל נייר אחיד. (אם נותנים זאת כתרגיל בית מומלץ לצייר מתוך התבוננות ולא באמצעות צילום.) יש להדגיש את השינוי בצבע בשעות השונות. הקשר זה להראות סדרות שונות של ציור אימפרסיוניסטי.
- 4.2 צילום ביממה - התלמידים יצלמו צילום חוץ - 6 צילומים מאותה זווית ומאותו מיקום. בזמנים שונים ביממה. בחינת התוצרים הצילומים והשפעת התאורה על הדימוי.

5. התנסויות בטכניקות מסורתיות

- עבודה בטמפרה, ציור באמצעות תבלינים, הפקת צבעים מצמחים. ניתן להציע תכנית בשילוב עם לימודי הכימיה. יום הפקת צבעים.

ג. קומפוזיציה**מטרות**

- להבחין בין הקומפוזיציות השונות.
- ללמד את התלמיד אודות הקשר בין קומפוזיציה ומסר חזותי.
- לאפשר לתלמיד להתנסות ביצירה אישית תוך כדי שימוש בטכניקות יצירה שונות.

יעד

התלמיד ידע לבחור וליצור את הקומפוזיציה המתאימה להעברת המסר .

1. הקשר בין קומפוזיציה לבין צבע ותאורה**מטרות**

- לאפשר לתלמיד להבחין כיצד צבע ותאורה משפיעים על קומפוזיציה
- להשתמש בצילום ככלי מחקר חזותי

1.1 התלמיד אוסף 30 פריטים בעלי גוונים שונים של אותו צבע. לסדרם באופן טונאלי,

ולצלם. לאחר מכן ניתן לצייר מהתבוננות בצילום.

1.2 ליצור קומפוזיציה מעניינת מהפריטים, ולצלמה. לצייר את הקומפוזיציה מתוך התבוננות בצילום.

- 1.3 תרגילי צילום ועריכה בסיסיים באפליקציות טלפון / ואו פוטושופ בסיסי
- לצלם דימויי אחד בסוגים שונים של קומפוזיציות - מרכזי/ מאוזן/ לא מאוזן/ חתוך/דינמי ועוד.
 - לעבד את אחד הצילומים בפילטרים צבעוניים שונים, כדי לבדוק כיצד הצבעוניות משפיעה על הקומפוזיציה והמסר.
 - לצלם דימויים בסוגי תאורה שונים- טבעי/ נר/ תאורה חמה. לבדוק כיצד התאורה משפיעה על הצבעוניות והקומפוזיציה.

2. תרגילי קולאז'

מטרה

לייצר קומפוזיציות שונות בעזרת טכניקות של קולאז' ולבחון כיצד המסר עובר או נוצר

- 2.1 תרגיל קומפוזיציה בעזרת קולאז'
- ליצור קולאז' ממגזינים. מומלץ לעודד אותם לחשוב על קומפוזיציה מעניינת ומורכבת. רצוי לחזור בתרגיל זה על הקשר בין הקומפוזיציה (פתוחה סגורה, דינמית סטטית, מאוזנת, לא מאוזנת...)
- כדאי שחלק מגזירות העיתון ייעשו באמצעות מספרים וחלק בקריעה ידנית על מנת לחדד את תשומת לב התלמידים לקצוות הכתמים ולהבדלים בין קוי הצורות השונים.
- לצייר את הקולאז' מתוך התבוננות באמצעות צבעי אקריליק. הציור אמור להראות כמה שיותר דומה לקולאז'.
- רצוי לשלב בקולאז' ניירות בעלי מרקם מגוון, ליצור חיתוכים מעניינים, קרעים ועוד מצבים מעניינים ומאתגרים שיפתחו את "אוצר המילים" הציורי של התלמידים ואת ההפתעות והחידוש בציור.
- 2.2 קולאז' כיצירה סופית
- ליצור קולאז' המשלב לפחות 10 דימויים היוצרים יחד מציאות חדשה/ סוריאליסטית. לחשוב גם על החלל סביב הדימויים ולשלב צבע ואו להמשיך בטכניקת הקולאז'.
- (ניתן להדגים את הקולאזים הדאדאיסטים של חנה הוך, מורל דרפולר אמן ישראלי)
- 2.3 עבודה בעזרת מגזרות נייר שחורות (בהשראת האמנית קארה ווקר) לייצור נרטיב אישי בשילוב דימויים אנושיים וחפצים.

3. שימוש בניגודים

יצירת שתי עבודות העושות שימוש בניגודים

לבחור זוג ניגודים לדוגמה: קשה /רך, קטן/גדול, מקומט/ישר, גיאומטרי/אורגני ועוד.

לשקף בעזרת דימויים וחומרים שונים את המושגים שנבחרו.

4. יצירה עם חוקים מוגדרים

התלמיד עורך רשימה של "חוקים" שברצונו ליצור בעזרתם. החוקים יכולים להיות בנושא קומפוזיציה, צבעים, שיווי משקל, ניגודיות ועוד. בעזרת החוקים התלמיד יוצר שלוש עבודות שונות בטכניקת הקולאז'.

ד. קוד חזותי**מטרות**

- ללמד את משמעות המושג קוד חזותי
- ללמד את התלמיד לזהות קוד חזותי ביצירה קיימת
- לאפשר לתלמיד ליצור את הקוד החזותי המתאים למסר של יצירה אישית
- לחקור כיצד המסר של הקוד החזותי משתנה בהתאם לטכניקות וחומרים שונים

1. אידיאלים של יופי**מטרה**

לאפשר לתלמיד ליצור יצירה אישית, שמקורה מבט ביקורתי אודות הקוד החזותי העוסק באידיאל היופי. מתוך תהליך החקר, התלמיד יצא למסע אישי שבו יביע את דעתו אודות אידיאל היופי.

תרגיל זה יכול להיות בהלימה לנושא החתך הנלמד בכיתה.

שלבי העבודה

- א. דיאלוג משותף בכיתה: התלמידים ינסחו ביחד, את הקודים החזותיים למודל היופי. בהמשך המורה יציג דוגמה המייצגת לדעתו את המושג: אידיאל היופי
- ב. לאסוף ולהכין "אלבום כיתתי" משותף ובו תמונות של נשים וגברים שנחשבו ליפים בתקופות שונות לאורך ההיסטוריה. לדוגמה: נפרטיטי, אפרודיטה ונוס, נשותיו של רובנס, מרלין מונרו ועוד. התלמידים יתבקשו להתבונן בתרבויות שאינן מערביות למשל: סין, אפריקה, הודו ועוד וגם בתרבות העכשווית: עולם הדוגמנות, בלוגריות, יוטיובריות, ואושיות אינסטיגרם, סרטי קולנוע וטלוויזיה איורים ופרסומות. מתוך ההתבוננות התלמידים יבחרו ויצגו מודלים של אידיאל היופי.
- ג. לערוך דיון פתוח במליאה, אודות מאפיינים משותפים או תהליכי שינוי של אידיאל היופי כפי שבאים לידי ביטוי בדוגמאות באלבום. רצוי ומומלץ לעודד את התלמידים לשאול שאלות אודות הממצאים.
- ד. ניתן להרחיב את הדיון דרך תהליך דומה שבו יבנה אלבום בנושא "הכיעור".
- ה. לבחור שלוש דמויות שעונות על אידיאלים שונים של יופי מתוך מאגר הדמויות שנאסף.
- ו. ליצור עבודה בהשראת הדמויות שנבחרו.
- ז. לנסח האם היצירה מצדדת ואו מבקרת.

2. השפעת החומר על קוד חזותי**מטרה**

ללמד את התלמיד כיצד מושפע הקוד החזותי מחומר.

שלבי העבודה

- א. כל תלמיד יבחר פרי או ירק.
- ב. כל תלמיד יצור בתלת ממד 4 יחידות שונות של פרי/ירק מארבעה חומרים שונים ובקנה מידה 1:1.
- ג. התלמידים יציגו את התוצרים בפני המליאה. הם ינסו לזהות את הפרות או הירקות ויבחנו את ההשפעה של החומר על יכולת הזיהוי שלהם. התלמידים ידונו בנושא מידת ההשפעה של החומר על הקוד החזותי של הפריט.

3. עיצוב מסיכות**מטרה**

לבחון את הקשר בין תכונות לבין קוד חזותי

שלבי העבודה

- א. לבחור 2 תכונות אנושיות מנוגדות.
- ב. לעצב מסכות המביעות את התכונות שנבחרו.
- ג. שיחה במליאה - לבחון מה היה הקוד החזותי של התכונות שנבחרו.

ה. הפשטה**מטרות**

- לפתח את היכולת של התלמיד להתבונן ולחקור את הסובב אותו.
- לפתח את היכולת של התלמיד לזהות מאפיינים החשובים של הדימויים / אובייקטים הסובבים אותו.
- לאפשר לתלמיד לרכוש את המיומנות של הפשטה צורנית תוך הבחנה בין עיקר וטפל.

1. התבוננות ב"טבע דומם"**שלבי העבודה**

- א. ליצור סדרת ציורים או רישומים המתמקדת בהפשטה צורנית.
- ב. לבחור להתייחס בכל אחד מהציורים לפחות פרטים.
- ג. להקפיד שהעבודה תראה שלמה למרות צמצום הפרטים.
- ד. בסוף התהליך להציג לפחות חמישה ציורים או רישומים שונים.

2. פוזיטיב נגטיב כאמצעי ליצירת הפשטה צורנית**שלבי העבודה**

- א. לצייר או לרשום בחצר בית הספר.
- ב. שלב ראשון התלמיד יבחר את אחד מעצי חצר בית הספר כמוקד למחקר צורני.
- ג. לרשום את העץ עם כמה שיותר פרטים: פירוט העלים, מרקם הקליפה, הענפים, הפרות, הפריחה.
- ד. בשלב השני להתבונן בחללים שנצרו בין הפרטים למשל הענפים או העלים ו או סביב העץ ולתעד אותו בעזרת כתמים או רישום.
- ה. בשלב השלישי להעביר את הצורות שנוצרו מציור הנגטיב לקרטון וייצור פסל תלת ממדי שמקורו בשלב השני.

3. מריאליזם להפשטה בצילום**מטרה**

לעבד דימוי שמקורו בצילום קיים, על ידי שימוש בפילטרים אמנותיים שונים, ליצירת הפשטה.

שלבי העבודה

- א. יצירת סדרה המבוססת על צילום אחד.
- ב. לבחור צלום צבעוני קיים בגודל A5 .
- ג. ליצור שינויים של צבע, חדות, חיתוכים והגדלה כדי לקבל את ההפשטה.
- ד. לבצע סדרת מניפולציות רבות ככל האפשר על הצילום כדי לקבל סדרה מורכבת.

4. סמל אישי**מטרה**

ליצור אייקון אישי שמקורו בצילום פורטרט.

שלבי העבודה

- א. להביא צילום פורטרט אישי או פורטרט של אדם קרוב לליבו למשל: הורה, סבא /סבתא אח וכו....
- ב. לרשום את הדמות בעזרת נייר העתקה תוך כדי צמצום הפרטים.
- ג. לייצר סמל מופשט שיאפשר זיהוי הדמות המקורית.

1. מחומר לצורה - עבודה בתלת ממד

מטרות

- ללמד את התלמיד אודות עולם החומר, והמושגים המתאימים
- לאפשר לתלמיד להתנסות בזיהוי הקשר בין חומר, צורה, חלל ומסר.
- לאפשר לתלמידים לרכוש ידע ומיומנויות בצוע בשימוש בחומרים שונים ושימוש בכלים

מתאימים.

חומרי גלם

חומר, חוט ברזל, איטונג, גבס, נייר וקרטון, תחבושות גבס.

כלי עבודה

מספריים, קטרים, פטישים, סכין יפני, סרגלי מתכת, דרמלים, ג'קסו, משטח חיתוך מקצועיים, מלחציים וקליבות מקדחה ומברגה.

במסגרת שעור הפיסול מומלץ שהתלמידים יתנסו בפיסול בהוספה, פיסול בגריעה ויצירת שלד. יתנסו ביציקה פשוטה על מנת להכיר את המושגים: תבנית, נגטיב ופוזטיב.

1.1 דיוקן עצמי ביציקה וחימר

שלבי העבודה

- ליצור תבנית גבס על פני התלמיד. רצוי למרוח את הפנים בזלין או חומר שומני אחר, לחבוש כובע מקלחת להגנה על השער.
- להכין גבס סמיך אותו ולהניחו בשכבה עבה על פני התלמיד. (ניתן לנשום באמצעות קשית שתייה.)
- להסיר התבנית ולייבושה.
- לדחוס חימר לתוך התבנית.
- לשלוף את הפוזטיב. להחליט אם להשאיר את הפנים כפי שהם או להוסיף ולשנות אותם.
- ניתן ליצור מספר דוגמאות וליצור וריאציות.

2. גוף + אובייקט

ליצור קליפה של חלק גוף עשויה מתחבושות גבס. עליה להוסיף חומרים/ אובייקטים /ציור כך שנוצר קישור צורני /תוכני חדש לחלק הנבחר.

3. פיסול בחימר

פיסול של קומפוזיציה היוצרת מערכת יחסים בין צורות (בהשראת פיסול מופשט דוגמת הנרי מור)

4. פיסול בחמר מהתבוננות

- 4.1. פיסול בהוספה - להביא חפץ כלשהו מהבית. יש להקפיד שיהיה זה חפץ נפחי. מתוך התבוננות, ליצור פסל נאמן בצורתו ובמרקמו לחפץ הנבחר על ידי טכניקת הוספה.
- 4.2. פיסול בגריעה - את אותו החפץ, על התלמידים לפסל באמצעות גריעה מאיטונג.
- 4.3. ניתן לשלב כוחות עם מורי הרישום הצבע והצילום ולהתייחס לחפץ הנבחר גם במדיומים אלו.

5. ציור תבליט - תרגום של צילום לתבליט

שלבי העבודה

- א. לבחור צילום ליצירת התבליט.
- ב. לבחור מגוון חומרים ליצירת התבליט המתאימים לדימויים שבצילום.
- ג. לייצר את התבליט על משטח.

ז. מדו ממד לתלת ממד

מטרה

- פיתוח התפיסה המרחבית.
- לשפר את יכולת המחשבה לתרגם מציאות דו ממדית לתלת ממד.

חומרים:

חוט ברזל, קרטון ביצוע, קרטון אריזות פשוט, חימר, גבס, דבקים שונים בהתאם לתרגיל.

1. יצירת שלד מחוט ברזל

שלבי העבודה

- א. לרשום בקו מתאר חיה בפרופיל. (רצוי לבחור חיה בעלת ארבע רגליים למען היציבות.)
- ב. ליצור אותה חיה מחוט ברזל באמצעות הנחת החוט תוך כדי כיפופו על גבי הרישום.
- ג. ליצור פעם נוספת את אותה חיה תוך שינוי תנועת הרגליים.
- ד. באמצעות חוט ברזל נוסף "לתפור" את שני צידי החיה זה לזה תוך השארת רווח רצוי.
- ה. ניתן לעבוד עם החוט כך שייוצר רישום בגוף החיה. זה יכול להיות רישום פרוע וחופשי או מאורגן ומסודר. החיה עומדת על ארבע רגליים.

1. ניתן להשאיר את הפסל חשוף או לצפותו בעיסת נייר. (נייר טבול בדבק פלסטי.)

2. יצירת גוף נפחי באמצעות משטחים - בעקבות נחום גאבו

חומרים:

משטחי קרטון, אריזות פשוטות

שלבי העבודה

- א. לחתוך את הקרטון באמצעות סכין יפני וסרגל מתכת.
- ב. לחבר את המשטחים זה לזה באמצעות מגרעת ולא עם דבק.

3. תרגום של ציור לפסל תלת מימדי

שלבי העבודה

- א. לבחור ציור מופשט, צורות קווים וכתמים.
- ב. לבחור את החומר ממנו רוצים לעשות את הפסל בהתאם לצורות בציור.
- ג. לפסל על פי הציור.

4. מחווה לאמן – עיצוב מושב

חומרים:

קרטון ביצוע
משטח חיתוך
סכין חיתוך
צבעי אקריליק או גואש

שלבי העבודה

- א. לבחור יצירה של קנדינסקי המורכבת מצורות שונות.
- ב. לנתח את הצורות הקיימות ביצירה.
- ג. לצייר סקיצות של מושב העשוי מהצורות שביצירה.
- ד. לבחור מהסקיצות את המושב שאותו רוצים לבנות בתלת מימד.
- ה. לצייר את הצורות של המושב הנבחר על קרטון ביצוע.
- ו. לחתוך את הצורות.
- ז. לצבוע את חלקי המושב.
- ח. להדביק את חלקי המושב.

5. משטוח לנפוח – מעמד מבחנה לפרח אחד**חומרים:**

מבחנה
קרטון ביצוע

שלבי העבודה:

- א. לתכנן מבחינה צורנית את המשטחים/פרוסות כך שיחזיקו את המבחנה.
- ב. לשרטט את המשטחים על קרטון ביצוע, לא לשכוח להכין חלל למבחנה.
- ג. יכולים להיות משטחים בכיוון אופקי ומשטחים בכיוון אנכי.
- ד. לבדוק את מספר המשטחים שצריך לביצוע המעמד.
- ה. לבדוק כיצד ניתן לחבר בין המשטחים.
- ו. לצבוע את המשטחים.
- ז. לחבר את המשטחים עם המבחנה.

ח. צורה ומסר**מטרה**

- להבין את הקשר בין המסר לצורות, צבעים וקומפוזיציה.
- פיתוח היכולת לקרוא מסרים דרך צורות, צבעים וקומפוזיציה.

חומרים:

נייר, צבעים, מרקמים שונים
העבודה יכולה לכלול טכניקות מעורבות.

1. שילוב טקסט בציור ובכרזה**שלבי העבודה**

- א. לבחור משפט או מילה/מילים המעבירים מסר ויש להם משמעות לתלמיד.
- ב. לצייר ציור בטכניקות שונות או רק בצבע המביע את המשפט או המילים. לשלב את הכתב בצורה.
- ג. עם אותו משפט או מילה/מילים לעצב כרזה המביעה את המסר. לשלב את הכתב בעיצוב הכרזה.
- ד. לערוך השוואה בין שתי היצירות. לבדוק באיזה המסר הועבר טוב יותר ולהסביר.

2. הבעת מילה**שלבי העבודה**

- א. להציג לפני הכיתה לוח/בריסטול ובו מערך של זוגות מושגים בעל ניגוד כמו למשל:
 - רך-קשיח, פתוח-סגור, שקוף-אטום, סטטי-דינמי, קנה מידה גדול-קטן, דחוס-מפוזר, טכנולוגי-ידני, תעשייתי-משוכלל, המוני-חד פעמי, קווי-גושי, ריק-מלא, שלדי-בשרני.
- ב. כל תלמיד בוחר זוג ניגודים ומתאים להם זוג חומרים, שבעזרתם ייצור 2 פסלים.
- ג. כל פסל מציג את המסר/המילה מתוך זוג המילים שנבחרו.

ט. אשליות אופטית**1. קובייה או לא****חומרים:**

קרטון ביצוע, דבק, צבעי גואש או אקריליק

כלי עבודה

סרגל מתכת, משטח חיתוך, סכין חיתוך

שלבי העבודה

- א. לבנות קובייה מקרטון ביצוע בגודל 15x15 ס"מ.
- ב. לצבוע את הקובייה כך שהצביע תשבור את צורת הקובייה.
- ג. להציג את הקוביות בפני התלמידים ולנתח את הדרך לשבירת צורתה של הקובייה.

2. האם יש כאן מסכות?**חומרים:**

שלוש מסכות פנים פשוטות לבנות מפלסטיק
משטח קאפה חצי גיליון
צבעי אקריליק
מכחולים

שלבי העבודה

- א. להדביק שלוש מסכות על הקאפה, רצוי שיהיה מרחק בין מסכה למסכה.
- ב. לבחור מרקם אחד או מספר מרקמים מתוך מצגת מוכנה מראש. רצוי מרקמים של חיות.
- ג. להקרין את מרקמים שנבחרו על הקאפה עם המסכות.
- ד. לצייר בעיפרון את קווי המתאר של המרקמים על הקאפה והמסכות.
- ה. לצבוע את המרקמים שנוצרו על הקאפה והמסכות.

חשוב - להתייחס למסכה כחלק ממשטח העבודה השטוח.

י תרגילים נוספים

1. החדר שלי

שלבי העבודה

כל תלמיד מתבקש למדוד את מידות החדר שלו ולשרטט אותו. לבנות את החדר מקרטון ביצוע בקנה מידה 1:20. לייצור באמצעות חומרים שונים את הפריטים המיוחדים שבחדר. ניתן להציע לשלב את עולם הפנטזיה בתוך החדר המציאותי.

2. "מקום משמעותי עבורי" -

התלמיד מייצר סדרת צילומים של מקום מסוים משמעותי עבורו. התלמיד יכול להציע כיווני התבוננות, זוויות צילום, התקרבות והתרחקות, התמקדות ושוטטות. (לפחות 6 תצלומים). ניתן לעבד את הצילומים באפליקציות בסיסיות בטלפון (דוגמת PIXLR ואו PHOTOLAYERS ועוד)

3. הוצא מהקשרו

שלבי העבודה

- א. להביא חפץ שנמצא בשימוש יומיומי.
- ב. למצוא לחפץ שימוש חדש דרך מניפולציה בחומר ובצורה.
- ג. לדוגמה: דלי מים, מברשת שיניים, מטאטא, גרב ועוד.

4. אות בכל מקום

שלבי העבודה

- א. לבחור אות מסוימת.
- ב. להבחין באות שנבחרה במרחב היום-יומי ולצלם תמונות הממחישות את האות שנבחרה. לפחות 30 תמונות.
- ג. אין הגבלה על סוג האות ובלבד שכל צילום תהיה האות שונה מהאחרת.

- למשל אם נבחרה האות ח', לצלם 30 צילומים של האות כשבכל צילום האות ח' מופיעה בצורה אחרת.
 ד. ליצור מצגת.
 ה. ניתן לבחור מספר צילומים נבחרים, מפתיעים ולהציג בפני הכיתה.

5. עיצוב פרגוד בהשראה של אמן

חומרים:

קרטון ביצוע, צבעי מים/אקריליק

שלבי העבודה

- א. לבחור אמן למקור השראה
- ב. לכתוב סיכום על האמן ולהתרכז בעיקר במאפיינים האומנותיים של האמן.
- ג. לבחור יצירה אחת ולנתח אותה מבחינת שפת האומנות.
- ד. לצייר סקיצות של הפרגוד על פי מקור ההשראה.
- ה. לבחור סקיצה שאותה להמשך ביצוע הפרגוד.
- ו. לבצע את המודל של הפרגוד.

יש לשים לב להתאים את השפה החזותית למקור השראה, אך לא להעתיק את מקור ההשראה.

דוגמה לתרגיל
כתב: קובי ברודצקי הרצוג חולון

עקרונות השפה החזותית – קומפוזיציה וחלל

עורך: קובי ברודצקי – גמנסיה ע"ש הרצוג – חולון

מטרות על:

עידוד ההתבוננות ופיתוח כושר ההבחנה היכולים להוביל את התלמידים לדיון במושגים שנלמדו בפרקים "יסודות ועקרונות השפה החזותית".

כוון והנחיית התלמידים להתבונן בסביבה הקרובה ולבחון את הצורות והחפצים הסובבים אותם.

מטרות ביצוע:

התלמיד יאתר ויצלם מקומות בבית הספר המייצגים סוגי קומפוזיציות שונות

התלמיד יגדיר את סוג הקומפוזיציה בהתאם להגדרות שנלמדו.

התלמידים ינתחו את החללים בהתאם לפונקציות שהם ממלאים

התלמידים יציגו בפני חבריהם את עבודתם תוך שימוש במושגים הנלמדים וזאת במטרה ליצור דיון בנושאים המוזכרים.

הדבר:

התלמידים יתחלקו לזוגות ויצאו לרחבי בית הספר והחצר עם רשימת סוגי הקומפוזיציות.

התלמידים יצלמו את המקומות המייצגים קומפוזיציות שונות באמצעות טלפונים ניידים.

לאחר הסיור והצילום התלמידים יחזרו לכיתה ויעבדו את התצלומים על ידי תוכנת עריכה גרפית.

כל התצלומים יוגשו בשחור/לבן על מנת לחדד את הדיון במושגים העיקריים: קומפוזיציה וחלל, קו, צורה ונפח ומרקמים. בנפרד ניתן להציג עבודות צבעוניות ולדון בהשפעת הצבע על החלל והמסרים המועברים.

עזרים:

רשימת הקומפוזיציות

טלפונים ניידים בעלי מצלמה ראויה.

תוכנת עריכה בנייד (דוגמת PIXLR) או תוכנת עריכה במחשבי הכיתה, (דוגמת פוטושופ)

הגשה:

ניתן להגיש את העבודות במצגת כדי לאפשר דיון בכיתה. בנוסף, ניתן להגיש את העבודה בצורה כתובה. מומלץ מאוד לעלות את העבודות לאינסטאגרם, כולל הגדרה, ולאפשר דיון רחב.

פן נוסף ומעניין הוא פרסום העבודות באינסטאגרם, זאת בכדי לקרב את התלמידים למדיה הידוע והקרובה ללבם ולעשות שימוש מושכל באפליקציה זו, המשמשת את התלמידים בדרך כלל לתקשורת חברתית קלילה.

נספחים:

דף הגדרות סוגי קומפוזיציה (מהמונחון המופיע באתר המגמה)

סוגי חלל

קומפוזיציה (מיחבר) הדרך שבה האמן מארגן את כל המרכיבים החזותיים ביצירה: הצורות, הצבעים, החללים והאובייקטים, על פי היגיון פנימי. קיימים כמה סוגי קומפוזיציות המשמשים בדו-ממד ובתלת-ממד:

קומפוזיציה סגורה בדו-ממד: נושא היצירה נמצא כולו בתוך מסגרת הציור, המאורגנת כמעין בימת תיאטרון. בתלת-ממד: הפסל הוא חטיבה חומרית אחת הכלולה בתוך הגבולות של עצמה.

קומפוזיציה פתוחה בדו-ממד: הדימויים נחתכים על ידי מסגרת היצירה ומעידים על הנצחת קטע נבחר מהמציאות. בתלת-ממד: הפסל מורכב מדימוי או מספר דימויים שאינם יוצרים חטיבה סגורה

קומפוזיציה משולשת/פירמידלית קומפוזיציה המאורגנת בצורת משולש שווה-שוקיים שבסיסו מקביל לקו המסגרת התחתון – מהאובייקט הגבוה במרכז ולצדדים.

קומפוזיציה עגולה הדימויים מאורגנים במעגל. בקומפוזיציה מסוג זה מחושב מיקום האובייקטים ביחס למרכז המעגל.

קומפוזיציה דינמית/סטטית בקומפוזיציה דינמית קיימת תחושת תנועה או חוסר איזון היוצרים מתח. בקומפוזיציה סטטית קיימת תחושת יציבות, איזון ושקט.

קומפוזיציה סימטרית/א-סימטרית: בקומפוזיציה סימטרית הדימויים מאורגנים בצורה פחות או יותר שווה סביב הדימוי המרכזי או משני צדי היצירה. סוג זה של ארגון יוצר תחושת יציבות וסדר. בקומפוזיציה א-סימטרית קיים משקל יתר לאחד מצדי היצירה. סוג זה של ארגון מעניק ליצירה תחושת חוסר איזון ומתח.

קומפוזיציה מרכזית/אלכסונית: בקומפוזיציה מרכזית הדימויים והפרט המרכזי בנושא מאורגנים במרכז היצירה. בקומפוזיציה אלכסונית הדימויים מאורגנים באלכסונים בכיוונים שונים, ויוצרים תחושת תנועה.

קומפוזיציות All-Over האובייקטים פרושים על גבי כל הבד/המשטח באופן שווה ולא ניתן להתמקד בפריט זה או אחר מבחינת מרכזיותו או חשיבותו. קומפוזיציה מסוג זה אופיינית בדרך כלל לאמנות מופשטת, והיא בדרך כלל פתוחה.

סוגי חללים:

חלל פנימי: חלל מציאותי, למשל החלל הנוצר בחדר בין ארבעה קירות.

חלל סגור: חלל שניתן להיכנס אליו, יש מחיצה בינו ובין אזורים אחרים. למשל, חדר תחום בארבעה קירות.

חלל פתוח: יש זרימת חלל בין המקום המוגדר ובין אזורים אחרים. לדוגמה, בגשר החלל מוגדר על ידי עמודים, אבל ניתן לראות דרכם את האזור מעבר לגשר. דוגמה נוספת היא מגדל אייפל: בגלל המבנה השלדי של חלקיו החלל בתוך המבנה הוא חלל פתוח, וניתן לראות דרכו מעבר למגדל אייפל.

חלל מדומה: נוצר בציור של חלל. החלל נוצר על ידי ציור בעזרת חוקי הפרספקטיבה. פרט קרוב יצויר גדול יותר מפרט רחוק; אובייקט קדמי יסתיר אובייקט אחורי.

חלל אמיתי: חלל תלת-ממדי, אדריכלי.

תפיסת חלל: האופן שבו היוצר מבין ומתכנן את החלל, את המרחב, או את שדה הראייה האמנותי ביצירה הדו-ממדית או התלת-ממדית או בתכנון בניינים. אופי החלל ביצירה הוא פועל יוצא של אמצעים אמנותיים שונים, כגון: קומפוזיציה, פרספקטיבה, נקודת מבט, קנה-מידה.

